

Secretariatul literar – Slalom între creație și administrație

Asis.univ.drd. Eduard Nicolae Șișu
Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați
eduardsisu@gmail.com

Abstract

The artistic secretary is one of the most confusing jobs nowadays, regarded from both inside and outside perspective. There are little scientific references in this field and one can find information basically from mouth to mouth, from the people working in this area. It used to be an indispensable job in the past, but it ran through many changes and updates that it has become a melange between creative and administrative task, with a strong focus on administration.

No academic researches, no university specialisations, no professional training courses. Therefore, you start learning what this job means only when you get hired in a theatre. And then one becomes a little bit of everything, since this job involves a combination between marketing, PR, project manager, festivals and tour coordinator, with relevant knowledge of acting, stage directing, set designer etc. In addition, this job calls for mediation, negotiation and strong multitasking skills.

The artistic secretary is in an ungrateful position. Although, according to the organizational chart, it is part of the artistic department and his duties must cover artistic programs, repertory proposals, events organization and so on, the work he does is totally bureaucratic, thus limiting the time dedicated to creation. However, once you get to feel the satisfactions of this job, it's hard to detach yourself from this job and focus on a „common” job.

Keywords: *artistic secretary, state theatre, performance, audience, administrative tasks, repertoire, creation*

Există în instituțiile de spectacole din România o serie de meserii despre care cei mai mulți dintre noi nu au auzit sau cunosc foarte puține lucruri, fiind greu de intuit și prin prisma denumirilor pe care le poartă: mașinist, inginer producție, butafor, peruchier, regizor tehnic, secretar literar, maestru (lumini, imagine, sunet), plasator sală etc.

În ceea ce privește secretariatul literar, căci acesta va fi analizat în prezentul articol de cercetare, în literatura de specialitate există foarte puține informații, însăși titulatura în sine îmbracă această meserie/ocupație/slujbă într-un soi de ambiguitate, făcând ca responsabilitățile care se adună în jurul acestui post să fie neclare.

Cine este și ce face un secretar literar? Este o meserie atât de nișată, încât doar oamenii de teatru și, cel mult, iubitorii de teatru, cunosc acest termen. La o primă căutare în DEX nu găsim nicio referire concretă la această sintagmă, iar pentru o documentare mai amplă nici în rafturile bibliotecilor sau în mediul online nu găsim informații concrete... doar câteva interviuri și referiri vagi, care indică faptul că nu există un interes prea mare față de acest domeniu „misterios”.

Mediul academic, prin facultățile de teatru (specializarea management teatral sau jurnalism cultural) oferă maximum un curs, în anul terminal, în care se face referire la noțiunea de secretariat literar, dar atribuțiile acestuia sunt prezentate într-un context mai amplu, care abordează conceptul de publicitate, comunicare, conceperea materialelor de presă, campaniile de promovare și alte astfel de noțiuni conexe. Se pun, astfel, laolaltă toate aceste noțiuni, fără o specializare clară. Despre secretariatul literar în sine, ca activitate singulară, există puține informații concrete și un interes de studiu limitat, iar o asemenea abordare poate fi descurajantă pentru viitorul acestei meserii.

Însuși actorul, regizorul și fostul director al Teatrului Odeon, Alexandru Dabija, consideră că secretariatul literar este o meserie care ar trebui reanalizată. „În primul rând, expresia „*secretar literar*” este greșită. Vorbim greșit; e exact ca și când am vorbi despre funcția de șef de cultură: Inspectorul. Șeful cu cultura de la Municipiu. Secretariat literar există peste tot în lume, atâta doar că la noi e prost ales cuvântul care definește funcția. Dependența dintre termenul definitoriu și esența muncii personajului respectiv e mult mai mare decât ne imaginăm. Atâta timp cât simțim că sunt improprii aceste cuvinte, atâta timp cât nu avem nici măcar vocabularul pentru a formula ideile, nu înțelegem ideea.” (Revista Teatrul Azi, Nr. 11-12, 1995, p. 6).

Secretarul literar, la origini, este acea persoană care citește multe texte din literatura română și universală, clasică și contemporană și propune texte în vederea construirii unui repertoriu coerent al teatrului. De asemenea, se documentează și supraveghează tot ce ține de partea literară a unui spectacol. Dar un bun secretar literar trebuie să treacă dincolo de condiția de lector al

unor texte și să curețe, să îmbrace în haine frumoase imaginea teatrului în ochii spectatorului.

„În unele țări europene, precum Germania, acesta se numește *dramaturg*, și poate că această titulatură ajută mai mult la înțelegerea și asimilarea atribuțiilor acestei profesii. În Marea Britanie această meserie nu există în accepțiunea de la noi, cu mici excepții, funcția fiind preluată în unele teatre de asistenții de regie. În SUA, teatrele de repertoriu sunt extrem de rare, astfel încât partea de documentare cade în sarcina regizorului și a asistenților lui, iar partea iconografică, în seama scenografilor și a asistenților de scenografie”. (Revista Teatrul Azi, Nr. 11-12, 1995, p. 6).

Unde îl găsim astăzi pe secretarul literar? Locul lui este pretutindeni – la birou, în sala de spectacole, la repetiții, la ateliere, oriunde se construiește viitorul spectacol. Din păcate, în condițiile actuale, ponderea activității literare a acestuia este din ce în ce mai mică din cauza responsabilităților administrative tot mai multe și a procedurilor tot mai stufoase.

Secretarul literar se află într-o poziție ingrată. Deși, conform organigramei, el face parte din compartimentul artistic și atribuțiile sale trebuie să vizeze programele artistice, propunerile repertoriale, organizările de festivaluri etc., munca pe care-o face e total birocratică, devenind un executant mecanic al unor hârtii întocmite pe bandă rulantă, “de umplutură”, limitând astfel timpul dedicat creației.

Astăzi, secretarul literar este împovărat cu o mulțime de atribuții administrative: referate de necesitate, note de fundamentare, cereri de ofertă, procese-verbale de predare-primire ori de recepție a mărfii, devize estimative, rapoarte de activitate, adrese, acorduri de parteneriat, solicitări de sponsorizare, evidențe statistice și multe alte documente justificative. În plus, în teatrele unde nu există un responsabil relații publice, obligațiilor administrative de mai sus li se adaugă și cele -ce țin de promovarea imaginii teatrului, trimiterea comunicatelor de presă, organizarea conferințelor de presă, asigurarea vizibilității teatrului în mediul online, editarea de texte pentru diferite evenimente, promovarea spectacolelor etc. Pe lângă acestea, prin fișa postului, există și obligația ca secretarul literar să îndeplinească și oricare altă sarcină necesară pentru buna desfășurare a activității teatrului. Prin urmare, s-a îndepărtat semnificativ de menirea sa literară. Poate societatea a impus o astfel de schimbare, poate e firesc ca anumite posturi dintr-un teatru și nu numai să fie regândite, în orice caz, funcționalitatea aceasta “3 în 1” a unui angajat din România a devenit o normalitate periculoasă.

Pe de altă parte, atât timp cât politica repertorială a conducerii multor teatre românești se bazează pe găsirea unor regizori de vârf, titrați, care pot aduce un capital de imagine teatrului în care montează, regizorul vine cu propunerile sale, cu care se simte confortabil, sau care poate reprezenta o provocare și o împlinire pentru el, deci impunerea unui anumit titlu – ales la sugestia secretarului literar – aproape că pare deplasată și incomodează procesul de creație al regizorului.

Un aspect important care merită discutat și care evidențiază, într-o anumită măsură, importanța și necesitatea anumitor posturi și angajați din teatru, în consecință și pe cea a secretariatului literar, este însuși mecanismul de funcționare al teatrelor de stat din România. Atât organizațional, cât și administrativ și financiar, acestea activează după sistemul sovietic, fiind finanțate de către autoritățile naționale, locale sau județene, adică primesc finanțare de la bugetul de stat. Utilitatea și maxima necesitate a fiecărui post dintr-un teatru s-ar vedea cu adevărat în condițiile în care teatrele ar trebui să se autofinanțeze...câte dintre posturile existente azi ar mai rămâne în organigramă? Dacă privim spre teatrele independente, care trăiesc din autofinanțări și atragerea de fonduri externe, devine și mai evident faptul că statutul secretarului literar este unul șubred, din moment ce niciun teatru nu a simțit nevoia unui astfel de colaborator.

Pe de altă parte, nici măcar la nivel intern lucrurile nu sunt foarte clare...o combinație între marketing, PR, coordonator de proiecte, organizator de deplasări și participări la festivaluri, agent de vânzări? Câte puțin din fiecare sau toate la un loc? El trebuie să înțeleagă și să asimileze toate procesele care țin de activitățile mai sus menționate și, în plus, să aibă și cunoștințe de legislație, contabilitate, producție, promovarea imaginii etc.

În plus, ceea ce este important pentru un secretar literar, poate părea ceva nesemnificativ pentru ceilalți membri ai echipei de organizare a unui eveniment, cum ar fi realizarea caietului-program, pentru care el să depună timp și energie, iar, la final, rezultatul muncii sale ajunge să fie minimizat sau chiar desconsiderat.

Prin urmare, care pot fi satisfacțiile unui secretar literar într-un teatru? Cu siguranță, un secretar literar proaspăt angajat se va izbi rapid de realitatea aceasta care nu corespunde deloc viselor și așteptărilor pe care le avea dinainte, și, cu atât mai puțin, cu imaginea idilică legată de lumea teatrului.

În condițiile în care beneficiile financiare sunt limitate, conform grilei de salarizare, care este impulsul care îl face să continue această muncă ingrată, mai ales atunci când ajunge să fie pus la mijloc între toți conducătorii

instituției, devenind, uneori, intermediarul sau sacul de box al acestora? Probabil, în cel mai bun caz, atunci când microbul scândurii și al teatrului a intrat deja în el, singurul care îi dă o satisfacție este *Publicul*. Atunci când vede că un spectacol propus de el aduce bucurie publicului, că reacționează și devine parte integrantă din spectacol, când pleacă cu zâmbetul pe buze din sala de teatru, când aplaudă frenetic actorii ieșiți la rampă, când aude comentariile elogioase din foaier, la finalul piesei, când un eveniment iese bine și ecurile sunt dintre cele mai bune, când primește feedback pozitiv pentru tipărituri și textele scrise etc. Dar, de ce s-ar mulțumi însă, în ziua de azi, un absolvent de teatrologie doar cu atât? Pentru tânăra generație de absolvenți probabil nu este suficient, de vreme ce mulți dintre ei, după ce dispăre mirajul de la început, după câțiva ani, se îndreaptă spre alte posturi conexe, cum ar fi cel de redactor, comentator radio -TV, manager proiect.

Pentru a înțelege cu adevărat cum funcționează un teatru, cum este gândit un spectacol, un personaj, cum se analizează un text, dar și cum trebuie să se prezinte spectacolul, din punct de vedere scenografic, în fața publicului, secretarul literar trebuie să fie câte puțin din fiecare, să fure un strop din meseria de actor, regizor, scenograf și chiar să aibă abilități de mediere și negociere când situația o cere. În momentul în care este angajat, secretarul literar poate să învețe doar empiric, să „fure” meseria, dacă are de la cine. Trebuie să descopere singur, să facă slalom printre cerințele specifice fișei postului, cerințele conducerii, ale regizorului, ale actorilor, ale personalului tehnic și administrativ. Nu există o schemă clară, coerentă și corectă, care să trateze cu responsabilitate și respect această meserie.

Foarte utile în acest sens, ca de altfel pentru toate departamentele unui teatru, ar fi cursurile de formare și perfecționare. Dacă verificăm oferta de cursuri pusă la dispoziție de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală din România, cel mai abilitat for care oferă pregătire culturală, nu găsim niciun curs despre secretariatul literar. Cândva, au existat cursuri de asistent relații publice, dar au fost scoase din ofertă. Astfel, singurul context care poate genera oarece învățăminte, schimburi de informații și networking productiv este reprezentat de participarea la festivalurile de teatru relevante, acolo unde secretarul literar se poate întâlni cu omologii săi. Însă, nu puține sunt cazurile în care, chiar pe formularele de înscriere la diferite festivaluri este precizat faptul că, din motive financiare, trebuie limitat numărul de participanți pe cât posibil. Prin urmare, având în vedere faptul că pentru susținerea spectacolului nu este strict necesară prezența secretarului literar iar, în multe situații, nici măcar managerul instituției nu mai pleacă în deplasare, este discutabilă posibilitatea secretarului literar de a mai participa la festivaluri.

În aceste condiții, pentru întărirea și confirmarea identității, a importanței și a contribuției unui secretar literar în existența unui teatru, ar trebui să existe anual o întâlnire a secretarilor literari ai teatrelor dramatice, de păpuși, de copii, teatre muzicale, care să genereze un soi de emulație la nivelul acestei meserii. Astfel, secretarii literari din toată țara s-ar putea bucura de un eveniment al lor, unde să poată discuta problematici legate de domeniul lor și să propună soluții. Dincolo de posibilitățile pe care mediul online le oferă, de webinarii, conferințe pe zoom sau alte “ferestre” online, e nevoie de o întâlnire umană, nedigitalizată, în care ei să se cunoască face to face, să se împrietenească, la modul real, chiar personal. Să simtă că fac parte din aceeași comunitate. Cu siguranță ar fi o mare bucurie pentru breaslă, spre beneficiul teatrului în care lucrează fiecare, venind cu idei noi și propuneri de proiecte comune.

Care este viitorul unui secretar literar într-un teatru? În sensul de bază al acestei profesii și sub această denumire, este unul foarte incert și probabil că nici nu va mai exista această titulatură ambiguă și în neconcordanță cu realitatea “din teren”. Poate doar la teatrele naționale, cu tradiție, se va păstra acest post, ca atare. În contextul în care majoritatea teatrelor au acum postul de consultant artistic, specialist relații publice, referent marketing, nu mai este foarte clar care e locul secretarului literar într-un teatru.

Cert este că orice ar presupune acest post și oricine l-ar ocupa, secretarul literar trebuie să iubească teatrul, să aibă disponibilitate sufletească pentru teatru, pentru scenă, pentru public. Secretariatul literar este o meserie pentru care te “școlarizezi” la locul de muncă, văzând și făcând, scriind și ștergând, greșind și învățându-ți lecțiile... despre orgoliu, despre priorități, despre asumări, despre diplomație și, mai ales, despre multitasking etc. Dar, odată ce apuci să simți și satisfacțiile acestei meserii, puține sau multe, este o discuție extrem de subiectivă, e greu să te mai desprinzi din teatru și să te orientezi către un “job” comun.

Bibliografie:

Pop, Elisabeta, Sas, Marinescu, Raluca , *Ariel din spatele scenei*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2021

Revista Teatrul Azi, Nr. 11-12, , București, 1995

Voicu, Mariana , *Amintiri tăcute*, BrumaR, Timișoara, 2006